

PEDAGOGIK KUZATISH PSIXOLOGIK-PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA

*Isanov Najotbek Ilmamat o'g'li,
O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi Jizzax mintaqaviy o'quv markazi Maxsus va
o'qitish tayyorgarlik sikli o'qituvchisi
<https://doi.org/10.53885/edinres.2024.02.1.026>*

Annotatsiya: Ushbu maqolada pedagogik kuzatish psixologik-pedagogik muammo sifatida o'rganilgan bo'lib, unda "kuzatish" so'zining etimologik tahlili, psixologik-pedagogika fanida kuzatuvning o'rni, "Kuzatish" ilmiy jihatlari, kuzatish tushunchasiga pedagogik olimlarning ilmiy qarashlari tahlil qilingan. Shuningdek, kuzatish ikkita yondashuv sifatida o'rganilgan.

Kalit so'zlar: Kuzatish, pedagogik yondashuv, pedagogik kuzatish, kognitiv qobiliyat, kuzatish shaxsning aqliy mulki, kuzatish va kuzatishning rivojlanishi.

ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ НАБЛЮДЕНИЕ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА НА СОСТОЯНИИ

*Isanov Najotbek Ilmamat ugli,
преподаватель специального и учебного цикла Национальной гвардии Республики
Узбекистан Джизакский региональный учебный центр*

Аннотация: В данной статье педагогическое наблюдение рассматривается как психолого-педагогическая проблема, в которой проводится этимологический анализ слова «наблюдение», роль наблюдения в науке психологии и педагогики, научные аспекты понятия «наблюдение», а также анализируются научные взгляды ученых-педагогов на понятие наблюдения. Также наблюдение изучалось как два подхода.

Ключевые слова: Наблюдение, педагогический подход, педагогическое наблюдение, познавательная способность, интеллектуальная собственность наблюдения, наблюдение и развитие наблюдательности.

PEDAGOGICAL OBSERVATION AS A PSYCHOLOGICAL-PEDAGOGICAL PROBLEM

*Isanov Najotbek Ilmamat o'g'li,
teacher of the special and training cycle of the National Guard of the Republic of
Uzbekistan Jizzakh Regional Training Center*

Abstract: In this article, pedagogical observation is considered as a psychological and pedagogical problem, in which an etymological analysis of the word "observation" is carried out, the role of observation in the science of psychology and pedagogy, scientific aspects of the concept of "observation", and also the scientific views of scientist-teachers on the concept of observation are analyzed. Observation has also been studied as two approaches.

Key words: Observation, pedagogical approach, pedagogical observation, cognitive ability, intellectual property of observation, observation and development of observation skills.

Kirish. Mahalliy va xorijiy ilmiy tadqiqotlarni har tomonlama tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, inson kuzatuvini o'rganish, shakllantirish va rivojlantirish muammosi uzoq vaqtdan beri gumanitar va pedagogik fanlar mutaxassislarining e'tiborini tortadi. Agar biz "kuzatish" so'zining etimologik tahliliga murojaat qilsak, u slavyancha bljusti (tomosha qilish) - rus tilida keng qo'llaniladigan ma'lumotni ushlash, to'plash maqsadida kimnidir kuzatib borish, kuzatib borish so'zidan kelib chiqqan. XIV-asrdan beri til. "Kuzatmoq" fe'li diqqat bilan qaramoq, diqqat bilan kuzatmoq, biror narsani kuzatish va "kuzatish" so'zidan olingan bo'lib, biror narsa ustidan qandaydir mushohada

yuritmoq ma'nosini bildiradi.

Psixologik-pedagogika fanida kuzatuv o'rganilayotgan ob'ektning xatti-harakatlarini maqsadli va tashkiliy ravishda idrok etish va qayd etishdan iborat bo'lgan tadqiqot usuli sifatida va bevosita va darhol ro'yxatga olish orqali ma'lumot to'plashning maqsadli va tizimli jarayoni sifatidahamda ta'lim jarayonlari yoki hodisalarining tadqiqotchisi deya ta'riflanadi.

Kuzatish - kuzatish mashqi usuli orqali shakllantirilganligi uchun bu kategoriyalarni birgalikda va o'zaro bog'liqlikda ko'rib chiqish maqsadga muvofiqdir.

“Kuzatish” ilmiy toifasi birinchi marta XIX -asr oxiri va XX -asr boshlarida olimlar tomonidan aniqlana boshlagan. Bu nimanidir tan olish faoliyatini anglatardi. Kuzatish qobiliyati rivojlangan bo'lmasa, na fanda, na boshqa amaliy faoliyatda muvaffaqiyatga erishish mumkin emas, deb hisoblnar edi. Shu munosabat bilan kuzatuvni kasbiy muhim sifat ko'rinishida rivojlantirish va shakllantirishga katta e'tibor berila boshlandi.

Mashhur mahalliy olim N.I. Pirogov bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida kuzatish qobiliyatiga alohida e'tibor berdi. Uning talaba auditoriyasini tayyorlash va tarbiyalash borasidagi pozitsiyasi quyidagicha edi: “ Imkon qadar kamroq rasmiy imtihonlar o'tkazish va ilm-fan bo'yicha imkon qadar faol o'qish, har bir talabaning shaxsiy xususiyatlarini, uning qobiliyati va mehnatsevarligini hisobga olgan holda amalga oshiriladi, bu pedagogikaning oltin qoidasidir” [5].

Talabalar orasida pedagogik kuzatuvni rivojlantirish va shakllantirish maqsadida N.I. Pirogov birinchi navbatda zaif va kam rivojlangan o'quvchilarga e'tibor berib, o'tilgan materialni to'liqroq o'zlashtirish uchun o'quvchilarga dars tayyorlashda tayyor bo'lishni va ishtirok etishlarini tavsiya qildi. O'qituvchilar darsdan tashqari vaqtdan «o'quvchilarning aqliy va ma'naviy qobiliyatlarini rivojlantirish bo'yicha pedagogik kuzatishlar» uchun foydalanishlari kerak. Ular o'quvchilarning xarakteri, aqliy va aqliy qobiliyatlari, odatlari, xatti-harakatlari to'g'risida o'z kuzatishlari natijalarini kuzatish jurnallariga yozib borishlari kerak edi [].

Xuddi shu nuqtai nazarni mahalliy o'qituvchi va psixolog P.F. Kapterev ta'kidlab o'tgan. Uning rahbarligida amaliy mashg'ulotlar davomida o'quvchilar bog'chadagi bolalarni kuzatish va kuzatish natijalarini tahlil qilishni o'rgandilar. «Bizning barcha faoliyatimizning asosida aniq va xolis kuzatish yotadi, biz doimo tashqi tabiatni, odamlarni va o'zimizni kuzatamiz.» Kuzatish natijasida Pyotr Fedorovich «... qandaydir maqsadda hodisalarni tashqi sezgi organlari orqali o'rganishni» tushundi. “Kuzatishda tashqi sezgi a'zolarining faoliyati ham, tashqi sezgilarni boshqaradigan, u yoki bu holatga etaklovchi psixik maqsad ham bir butunga birlashadi”. Kuzatish jarayonini o'rganar ekan, u kuzatish murakkab idrok bo'lib, unda yangi, hozir boshdan kechirilgan, eski, allaqachon mavjud, aqliy tajriba bilan birlashadi, degan xulosaga keldi. Kuzatish orqali u kuzatilayotgan narsadagi muhim xususiyatlarni idrok etish, bir jinslini geterogendan farqlay olish, murakkab shakllarni sodda shakllarga ajratish, mustahkam o'zlashtirish, oson va to'g'ri ko'payish qobiliyatini tushundi. Kuzatishni rivojlantirishda P.F. Kapterev uch bosqichni ajratadi: «maqsad, harakat bosqichi va munosabat bosqichi» [4].

XIX-asrning ikkinchi yarmidagi mahalliy o'qituvchi E.N. Vodovozova XIX -asrning birinchi yarmidagi ta'lim tizimini tavsiflab, o'sha davrning eng xarakterli kamchiliklaridan birini ta'kidladi, bu har doim zararli ta'sir ko'rsatgan va ta'lim muvaffaqiyatiga to'sqinlik qilgan - bu «har qanday turdagi o'qituvchilarning yetishmasligidir. Bolalarga nisbatan kuzatuv, shuningdek, bolaning ruhini mukammal bilmaslik va kuzatishni nima va qanday yo'naltirish haqida o'z fikrlarini bildirgan. O'qituvchilar nima bilan shug'ullanayotgani, nima deyayotgani, o'ylanayotgani, nima haqida gapirayotgani, farzandlari nimaga e'tibor qaratayotgani haqida zarracha tasavvurga ham ega emas edilar” [3].

Shuningdek, mashhur rus faylasufi N.N. Straxov 1915 yilda nashr etilgan «Kuzatish va kuzatishning rivojlanishi» asarida kuzatishni aqliy faoliyat deb hisobladi. «Kuzatish - bu har qanday tashqi sezgilar orqali biror narsani tanib olishdan iborat faoliyat» [6].

“Mushohada qilish, avvalo, ko'rish, ko'rib chiqish...” U mushohadaga katta ahamiyat bergan: “... bu faoliyatsiz insonning hech qanday bilimni rivojlantirish ham, amaliy faoliyatda ham

muvaffaqiyat qozonish mumkin emas” deya hisoblagan. O’sha davr asarlarida birinchi marta N.N. Straxov kuzatishning ahamiyatini o’qish bilan o’xshatish orqali ko’rsatdi. Siz so’zlarning ma’nosini, ma’nosini bilishingiz mumkin, lekin butun jumlaning ma’nosini tushunolmaysiz va kuzatishda siz qarashingiz mumkin, lekin eng muhim narsani ko’rmaysiz. Kuzatish jarayoni chuqur tahlil qilindi: kuzatish jarayonining xususiyatlari, kuzatishdagi xato va kamchiliklar aniqlandi, kuzatishning rivojlanish davrlari aniqlandi, kuzatishning namoyon bo’lishidagi individual xususiyatlar va rivojlanishiga hissa qo’shgan mashqlar hamda kuzatish aniqlandi. Tashqi sezgilarni tarbiyalash masalalari e’tibordan chetda qolmadi [6].

Eksperimental o’qituvchi S. T. Shatskiyning kuzatishni o’rganishga qo’shgan hissasi juda muhim, uning qarashlarining xarakterli xususiyati pedagogik hodisalarning mohiyatini tushunish, taqqoslash, tahlil qilish va individual kuzatishlarni umumlashtirish tirdi [7].

Bolalarni jamoada tarbiyalash jarayonida S.T. Shatskiy bolalar bilan yashab, ishladi, shu bilan birga ularni sinchkovlik bilan o’rgandi, ularning qobiliyatlari va qiziqishlarining namoyon bo’lishini, mehnatga va jamoat vazifalarini bajarishga munosabatini kuzatdi. Bu davrda Shatskiyning pedagogik tamoyillaridan biri shakllandi, ya’ni - «bolalarni o’rganish, ular bilan doimiy ishlash» demakdir. U «o’qituvchi o’z ishida tadqiqot ruhini tushunishi va rivojlantirishi, uning qo’lida ulkan qurolni beradigan kuzatishni mashq qilishi kerak ...» deb hisoblardi. Shu munosabat bilan Stanislav Teofilovich o’qituvchilarning dunyoqarashini kengaytirishga, bolalarga nisbatan kuzatish va sezgirlik qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradigan adabiy-pedagogik antologiyani yaratish muhimligi g’oyasini bildirdi [7].

XIX-asrning oxiriga kelib rus ilmiy tafakkurida, kuzatuv qobiliyatini rivojlantirmasdan, ilmiy va boshqa amaliy faoliyatda muvaffaqiyatga erishish mumkin emas degan fikr mavjud edi. O’qituvchi esa jamiyatda muhim rol o’ynashi va o’qituvchilik faoliyatini muvaffaqiyatli amalga oshirishi uchun ma’lum fazilatlarga, jumladan, kuzatuvchanlikka ega bo’lishi kerak. Shu munosabat bilan kuzatuvni kasbiy muhim sifat sifatida rivojlantirish va shakllantirishga katta e’tibor berildi.

XIX-asrning boshlarida pedagogik adabiyotlarda olimlar va amaliyotchi o’qituvchilarning o’qituvchining kasbiy faoliyatida kuzatishning mohiyati, roli va ahamiyatini aniqlashga, o’qituvchilarning maxsus ta’lim va tarbiyaviy tayyorgarlik zarurligini asoslashga bo’lgan intilishlarini kuzatish mumkin. muhim pedagogik fazilatlar tizimi, ular orasida kuzatuvchanlik muhim o’rin tutadi, deya hisoblangan.

«Har bir inson atrofida dunyoni idrok etishi va kuzatishi, o’z maqsadlari uchun unga yo’naltirilishi kerak, uning kuzatish qobiliyatini maksimal darajada rivojlantirishdan manfaatdordir». M.Ya. Basovning ta’kidlashicha, professional kuzatuv katta ahamiyatga ega va turli kasblarda muhim rol o’ynaydi. Bu kasblar orasida u birinchi navbatda psixologik va pedagogika fanlari vakillarini o’z ichiga oladi. Ular uchun kasbiy faoliyatida kuzatish usulidan foydalanishga yuqori talablar qo’yiladi, kasbiy psixologik-pedagogik faoliyatda kuzatish ko’nikmalarini rivojlantirish ustuvor yo’nalish, kasbiy malaka oshirishning ustuvor vazifasi deb hisobladi [2].

1940 yilda B.G. Ananyev o’zining «Maktab o’quvchilarida kuzatuvni o’rgatish» asarini yozdi va unda uni rivojlantirish bo’yicha amaliy ishlarga asos soldi. U kuzatishni «eng samarali, ijodiy kuzatish uchun zarur bo’lgan shaxsning shaxsiy fazilatlari va qobiliyatlari yig’indisi» deb tushundi. Ushbu muammo haqida gapirganda, B.G. Ananyev kuzatuv shaxs sifatida har qanday kognitiv faoliyatda mutlaqo zarur va kuzatish jarayonida shakllanadi, deb hisoblagan. Bundan tashqari, kuzatish orqali u insonning tashqi taassurotlarining hech qanday yig’indisini emas, balki hayotning muayyan hodisalarini idrok etish va tushunishga qaratilgan ixtiyoriy faoliyatni tushundi. Siz ko’rishingiz mumkin, lekin muhim narsani ko’ra olmaysiz, tinglashingiz mumkin, lekin eng muhimini eshitmaysiz, o’qishingiz mumkin, lekin kerakli narsani ayirmaysiz. Bularning barchasi uchun shaxsning uzoq muddatli rivojlanishida «jonli tafakkur» va tafakkur orqali ishlab chiqilgan muhim, zarur, muhim, kuzatishni aniqlash talab etiladi. Kuzatish paytida atrofda sodir bo’layotgan hamma narsa emas, balki barcha his-tuyg’ularga ta’sir qiladigan maqsad

va vazifalarga muvofiq, kasbiy faoliyat uchun zarur bo'lgan narsani idrok etish kerak [1].

V.A. Suxomlinskiy o'z asarlarida kuzatishga katta e'tibor beradi. Kuzatish natijasida olingan bilim nafaqat, balki bilim kuzatishda yashaydi, kuzatishlar tufayli ular muomalaga kiradi va ishda qurol sifatida ishlatiladi. V.A. Suxomlinskiy faoliyatida pedagogik kuzatishning ahamiyati haqida gapirganda shunday deb yozgan edi: "O'qituvchi, masalan, trigonometrik funksiyalarni tushuntiradi, lekin uning asosiy fikri funksiyalar haqida emas, balki o'quvchilar haqida bo'ladi: u har bir o'quvchining qanday ishlashini, individual o'quvchilarning idrok etish, fikrlash va yodlashda qanday qiyinchiliklarga duch kelishini kuzatadi. U nafaqat dars beradi, balki o'qitish jarayonida aqliy tarbiya ham beradi".

O'qituvchi A.S. Makarenko faoliyatida kuzatuvga katta o'rin ajratdi. U o'zining rivojlanish darajasiga ega edi, bu «bir qarashda, tashqi belgilar, tushunib bo'lmaydigan jilmayish va fiziognomiya, ovoz, yurish, shaxsiyatning boshqa mayda detallarilari, ehtimol hatto hid bilan nima sodir bo'lishini nisbatan aniq taxmin qilish imkonini berdi. Bu xomashyodan har bir alohida holatda mahsulot olish mumkin» deya to'xtalib o'tgan. O'qituvchilar o'rtasida kuzatish qobiliyatini rivojlantirish muammosini ishlab chiqishda A.S. Makarenko "inson yuzini, bolaning yuzini o'qiy olishingiz kerak va bu o'qishni maxsus kursda tasvirlash mumkin. Yuzingizga qarab ruhiy zo'riqishning ba'zi belgilarini tanib olishda hech qanday sirli va sirli narsa yo'q" deb hisoblardi.

O'qituvchi o'quvchilarni o'qitish, tarbiyalash va rivojlantirish bo'yicha o'zining asosiy vazifalarini bajarishi uchun u nafaqat o'quvchilarni uzoq vaqt o'rganishi, balki har qanday vaqtda bolaning murakkab ma'naviy dunyosiga tez kirib borishi kerak. Talabalarning ichki holatini tushunish uchun o'qituvchi ekspressiv harakatlarni «o'qish» texnikasini o'zlashtirishi kerak, ya'ni, pedagogik kuzatish qobiliyatiga ega bo'ladi. Shu bilan birga shuni ham unutmaslik kerakki, bolani kuzatish, o'rganish orqali uni tarbiyalash va shu bilan birga uni o'rganish kerak.

XX asrning 20-80 yillarda mahalliy o'qituvchilarning fandagi asosiy harakatlari o'qituvchilik faoliyatida psixologik-pedagogik kuzatish usullarini ishlab chiqish va joriy etishga qaratilgan.

XX asr oxiri - XXI asr boshlarida pedagogika va psixologiya fanlari olimlari faoliyatning turli sohalaridagi mutaxassislarining professional muhim sifati sifatida kuzatishni shakllantirish va rivojlantirish masalalari bilan shug'ullana boshlaydilar.

Mahalliy psixolog L.A. Regush kuzatishni sezgi va idrokga asoslangan psixik xususiyat sifatida ta'riflaydi. Bu xususiyat tufayli odam nozik, ahamiyatsiz xususiyatlarga ega bo'lgan narsalarni farqlay oladi va tez idrok etish bilan ularning o'xshashligini ko'radi.

Ilmiy adabiyotlarni tahlil qilib, shuni xulosa qilishimiz mumkinki, kuzatish muammosi mutaxassislarining kasbiy muhim sifati sifatida turli fanlarning predmeti hisoblanadi.

Shuni ta'kidlash kerakki, tadqiqot insonning eng muhim mulki, qobiliyati yoki sifati sifatida kuzatish muayyan faoliyat turini muvaffaqiyatli bajarish uchun juda zarur shart bo'lgan hayotning shunday sohalarida professional darajada olib borildi.

Psixologiya fanining namoyandalari o'zlarining dissertatsiya tadqiqotlarida pedagogik kuzatishni shaxs xususiyati sifatida tushunadilar. Bo'lajak o'qituvchilarning kuzatish qobiliyatlari va ularning empirik prognozlarining muvaffaqiyati o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganish L.V. Lejnina ta'kidlaganidek, «pedagogik kuzatish - bu o'qituvchi shaxsining eng muhim mulki bo'lib, u o'qituvchi tomonidan pedagogik tizim faoliyatining asosiy elementlari va xususiyatlarini tizimli, maqsadli idrok etishini ta'minlaydigan kasbiy muhim ma'lumotlarni olish esa faoliyatining muvaffaqiyati».

Bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy tayyorlash jarayonida kuzatishni hisobga olgan holda, G.I. Kislova pedagogik kuzatishni «o'qituvchi shaxsini hissiy tashkil etish va ijtimoiy idrok etish xususiyatlariga bog'laydi, bu esa o'quvchilarning aqliy xususiyatlarini farqlash, etarli darajada aks ettirish, ularning nuqtai nazarini qabul qilish, ularga hamdardlik va hamdardlik bildirish, muammoning ma'lum bir yechimini bashorat qilish imkonini beradi. pedagogik muammolar, o'quvchilar tomonidan o'quv materialini o'zlashtirishdagi qiyinchiliklarning sabablarini tahlil qilish, o'quv materialini o'quvchilar tomonidan o'zlashtirilishining o'ziga xos xususiyatlariga

zudlik bilan moslashtirish va kerak bo'lganda qayta qurish, sinf va alohida o'quvchilarning normal ish holatidan nozik og'ishlarni aniqlash" kabilardir.

Zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda kuzatish tushunchasi ko'pincha pedagogik faoliyatni o'rganish kontekstida tahlil qilinadi.

Bo'lajak pedagogik kuzatishni rivojlantirish masalalarini o'rganish

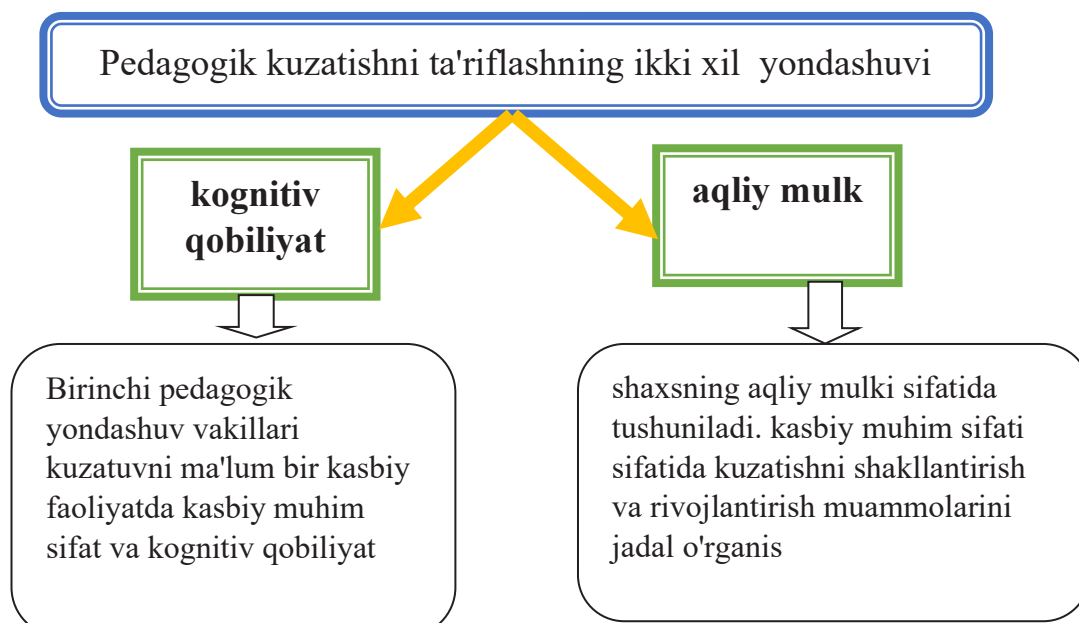
o'qituvchilar E.V. Teleeva pedagogik kuzatishni o'qituvchining yetakchi, tizimli kasbiy sifati sifatida tushunadi, unga nozik, ammo muhim tashqi belgilarni aks ettirish imkoniyatini beradi, buning asosida u harakatlarni to'g'ri talqin qila oladi, o'quvchining shaxsiyati va holatini adekvat idrok etadi va tushunadi.

Yu.V. Tereshchenko rahabarligi ostida ichki ishlar xodimining professional kuzatuvini - bu xodimning ataylab, tanlab, tizimli ravishda his-tuyg'ularini ishlatib, tezkor vazifani hal qilish uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarni aniqlash va to'plash qobiliyatida ifodalangan sifatida qaraladi. Bundan tashqari, u kasbiy kuzatuv uning xotirasining ma'lum darajasiga ega bo'lgan xodimning psixologik tayyorgarligi, aqliy, irodali shaxsiy xususiyatlari bilan uning kuzatish ob'ekti haqidagi kasbiy bilim darajasi bilan chambarchas bog'liqligini ta'kidlaydi.

Bu yondashuv, shuningdek, har qanday kasbiy faoliyat sohasida kuzatishni ko'rib chiqadigan olimlar, ham pedagogika, ham psixologiya fanlari vakillarini o'z ichiga oladi. Kasbiy kuzatish orqali ular ma'lum bir mahoratda namoyon bo'ladigan umumiy kognitiv qobiliyatni tushunadilar. Talabalarning ijtimoiy-madaniy kuzatuvining rivojlanishini o'rganish, D.M. Gritskovning dissertatsiya tadqiqotida ijtimoiy-madaniy kuzatishni «lingvo-madaniy, sotsial-lingvistik va madaniy kuzatishlar o'tkazish orqali o'rganilayotgan til mamlakatining (mamlakatlarining) ijtimoiy-madaniy o'ziga xosligining zaruriy belgilarini aniqlash qobiliyatidan iborat bo'lgan kognitiv qobiliyat» deb tushundi. Nutq va nutqdan tashqari xatti-harakatlarning keyingi qurilishi ushbu o'ziga xoslikka mos keladi.

Shuningdek, I.V. Kulkova davlat xizmatchilarining psixologik kuzatuvini «individual xususiyatlar va holatlarning tashqi ifodasi sifatida boshqa odamlarning xulq-atvor xususiyatlarini tan olish qobiliyatida namoyon bo'ladigan shaxsning shaxsiy fazilatlarini va qobiliyatlarini to'plami» deb ta'riflaydi.

Psixologiya-pedagogika fanida bu davrda kuzatishni ta'riflashda ikkita yondashuv shakllanmoqda. Birinchi pedagogik yondashuv vakillari kuzatuvni ma'lum bir kasbiy faoliyatda kasbiy muhim sifat va kognitiv qobiliyat deb bilishadi. Ikkinchi yondashuv doirasida, psixologik, kuzatish shaxsning aqliy mulki sifatida tushuniladi. Shuni ham ta'kidlash kerakki, pedagogika va psixologiya fanlari olimlari turli faoliyat sohalari mutaxassislarining kasbiy muhim sifati sifatida kuzatishni shakllantirish va rivojlantirish muammolarini jadal o'rganishga kirishmoqda (1-rasm).

1-rasm. Pedagogik kuzatishni ta'riflashning ikki xil yondashuvi

Xotirani mustahkamlash, kuzatish, yodlash qobiliyatini rivojlantirishga oid ma'ruzalardan keng foydalanildi. Kuzatish deganda men psixologik jihatdan yaxshi rivojlangan ko'zni nazarda tutdim. «Ko'zi psixologik jihatdan yaxshi rivojlangan odamlar tezda diqqatning bir nuqtasidan boshqasiga o'tishlari mumkin, hech narsa ularning nigohidan chetda qolmaydi, ular narsalarni ongli ravishda ko'radilar va ongli ravishda idrok etadilar». Muallif kuzatuv kabi sifatni rivojlantirish masalasiga jiddiy e'tibor qaratishga chaqirar ekan, kuzatishni rivojlantirishga qaratilgan bir qancha mashqlarni beradi va "yaxshi rivojlangan ko'z har bir insonga bebaho xizmat ko'rsatishiga" e'tiborni qaratadi.

Pedagogik kuzatishni ofitserning kasbiy muhim sifati sifatida harbiy o'qituvchilar tomonidan o'rganish tajribasi qiziqarli jarayondir. A.V. Barabanshchikov, A.K. Bykov, V.I. Vdovyuk, S.S. Mutsynov pedagogik mahoratni ofitser pedagogik madaniyatining elementi sifatida o'rganar ekan, o'zining pedagogik asarlarida pedagogik kuzatishning yuksak ahamiyati haqida gapirib, "kuzatuvchi ofitser jangchining ichki dunyosiga chuqurroq nazar tashlashi, uning ruhiy holatini anglashi mumkin", deb ta'kidlagan. Shaxsiy shaxsiyat xususiyatlarini ochib berish, har bir kishiga to'g'ri individual yondashuvni topish esa bu borada katta ahamiyatga egadir.

V.A. Vdovyuk ofitserning pedagogik faoliyatini o'rganish jarayonida ta'kidlaganidek, pedagogik kuzatuv ofitser shaxsiyatining eng muhim sifati bo'lib, u arziyas belgilar bilan jangchining ichki dunyosining xususiyatlarini, uning kechinmalarini va his-tuyg'ularini ko'rishga imkon beradi; bo'ysunuvchi shaxsning individual xususiyatlarini, uning aqli, irodasi, xarakterining fazilatlarini tushunish; harbiy xizmatchining o'zini shunday tutishi, buning natijasida u xizmatga, o'z vazifalariga, qo'mondonga, atrofidagi odamlarga ijobiy yoki salbiy munosabatda bo'lgan sabab va motivlarni aniqlash imkonini beradi.

Shunday qilib, nazariy tahlil asosida psixologik-pedagogika fanida kuzatish kategoriyasi turli tadqiqot pozitsiyalaridan quyidagicha qaralishi aniqlandi, ya'ni: hissiy tashkilot va shaxsni idrok etishning psixik mulki sifatida; umumiy kognitiv qobiliyat sifatida; o'qituvchining yetakchi, tizimli va kasbiy jihatdan muhim sifati sifatida.

Pedagogik tadqiqotlarda qabul qilingan pozitsiyaga muvofiq, muhim tashqi belgilarni aniqlash va hisobga olish asosida ofitserning kasbiy muhim sifati sifatida tushuniladigan ofitserning pedagogik kuzatuv haqida fikr shakllantirildi. harbiy pedagogik jarayon ob'ektining holati, xulq-atvori va xizmat faoliyati natijalari, ko'zlangan maqsadlarga erishish va yuklangan vazifalarni bajarish manfaatlarida uni yanada rivojlantirish tendentsiyalarini aniqlash va izohlash kabilardir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati

1. Ананьев, Б.Г. Воспитание наблюдательности школьников / Б.Г. Ананьев. - Ленинград: Лениздат, 1940. - 64 с.
2. Басов М.Я. Избранные психологические произведения / М.Я. Басов. - М.: Педагогика, 1975. - 432 с.
3. Водовозова Е.Н. Умственное и нравственное развитие детей / Е.Н. Водовозова. - СПб., типография В.С. Балашева, 1891. - 392 с.
4. Каптерев, П.Ф. Дидактические очерки / П.Ф. Каптерев. - Петроград: Изд. Земля, 1915. - 434 с.
5. Пирогов, Н.И. Избранные педагогические сочинения / Н.И. Пирогов. - М.: Педагогика, 1985, - 496 с.
6. Страхов, Н.Н. Наблюдение и развитие наблюдательности: - М., 1915. - 21 с.
7. Шацкий С.Т. На пути к трудовой школе / Избранные педагогические сочинения. М.: Просвещение, 1964, - 171 с.